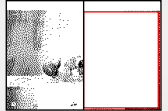

REPORTATGE

REPORTATGE

ECONOMIA

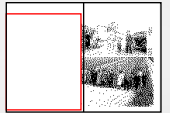

Lleida, la ciutat de les cols

Molts poden pensar que Lleida sempre ha sigut un territori de fruita, que la pera de Lleida sempre ha existit com a postres a totes les cases i que de pagesos n'ha anat ple el terme. Però no. Hi va haver un temps que Lleida era coneguda per ser la ciutat de les cols. La fruita és un sector descobert a mitjans del segle XX.

TEXT: LORENA METAUTE FOTOS: INTERSECCIÓ/ARXIU DE L'IEI

REPORTATGE

Com la ciutat de les cols / a Lleida tothom la coneix. / Abans tot eren verdures / i ara hi ha arbres fruiters". És la lletra d'un garrotín de Carles Juste, més conegut com Lo Beethoven. Com a bons cronistes de la realitat lleidatana, els garrotins recullen un fet que molts lleidatans desconeixen. Lleida no ha sigut sempre territori fructícola. Existeixen documents històrics que proven que la ciutat era coneguda com "la ciutat de

les cols" abans del segle XIX. Ha sigut província de cereals com el blat, el panís i els seus camps també han vist créixer olives i les ametlles. Si són nascuts més enllà dels 70, poden ser dels que creuen que Lleida sempre ha sigut capdavantera en el sector fructícola i que ben bé que els nostres pagesos han nascut, per generacions i generacions, sabent acompanyar els fruiters i fent-ne negoci. Però no és així. Per sorpresa de molts i pel bé de tots, la secció de Ci-

ències Agroalimentàries de l'Institut d'Estudis Ilerdencs (IEI) coordinada per Inmaculada Recasens, la catedràtica del departament d'Hortofructicultura, Botànica i Jardineria de la Universitat de Lleida (UdL), ha impulsat l'edició d'un documental que explica els inicis de la Lleida fructícola. Es titula "L'escat de la fruita a Lleida: Vivències" i, com explica Recasens, "l'audiovisual explica com es converteixen la ciutat i les comarques lleidatanes en una po-

El camp es va anar mecanitzant i els tractors van contribuir a la riquesa

REPORTATGE

CANVI. Els arbres es plantaven alts perquè tinguessin espai la mula i el carro.

VISITES. Els agricultors visitaven explotacions per copiar tècniques i prosperar.

REPORTATGE

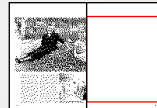

tència agrícola. Així com vol ser un homenatge a totes aquelles persones que van participar en aquests canvis profunds en l'agricultura lleidatana, que de fet van ser els veritables protagonistes". A Lleida sempre s'havia conreat fruita, però a nivell d'autoconsum. Al camp es plantaven presseguers, pereres i pomeres, en aquest ordre, i a prou distància entre filera i filera per tal de poder conrear també tabac, cotó o mongeta. Al principi, la fruita convivía amb altres cultius. Després de l'expansió del regadiu del Canal d'Urgell (1861), l'Aragó i Catalunya (1906), l'Algerri-Balaguer (1999) o el canal de Pinyana (s. XII), que suposaven 140.000 hectàrees de reg comença la transformació del territori seguint experiències anteriors com la de Ramon Sala Roqueta, als anys 20 del segle XX, un manresà que va estudiar el que avui dia seria Agrònoms a Califòrnia, va dirigir una finca situada a Balaguer, propietat d'uns banquers barcelonins, on va fer proves de fructicultura. Però no va ser fins passat l'any 1950, en plena postguerra, que la gent busca maneres de sobreviure i fer negoci tot reprenent aquelles expe-

riències primeres i aventurant-se amb les primeres varietats. "El nostre primer referent van ser els agricultors del Prat de Llobregat, que venien a esporgar els nostres arbres perquè nosaltres no en teníem ni idea", explica Francesc Xavier Miarnau, fill d'un dels impulsors de la fructicultura a Lleida des de Torres de Segre (vegeu l'entrevista de la pàgina 12). No en sabien res però això no els era un fre. N'aprenien amb el mètode tradicional d'assaig i error, viatjaven a França i a Itàlia per importar tècniques i a poc a poc van anar mecanitzant i professionalitzant el camp. Hi havia tècnics que recorrien la província buscant aquells fructicultors que volguessin confiar en el seu coneixement i provar aquest o altre producte per tal de lluitar contra les plagues que els eren un bon contratemps. Al documental, s'il·lustra aquest desconeixement amb l'anècdota d'un agricultor de Castellserà al qual un tècnic va portar un producte per tractar les plagues. Va obrir el tap de la botella, en va fer un glop, el va passar per la boca com si fos un dels passos del tast del vi i quan se'l va haver empassat

FAMÍLIA. Les primeres explotacions eren gestionades per la família, que s'encarregava de collir i vendre la fruita al mercat.

REPORTATGE

TORRES. Els caps de setmana les famílies anaven a "la torre" on aprofitaven per collir.

Entrevista a **Inmaculada Recasens**

Catedràtica de Producció Vegetal de la UdL

"LA FRUITA ERA DE TOTS"**Con naix el documental 'L'esclat de la fruita a Lleida: Vivències'?**

La idea primera era la de fer un llibre. Formo part de la secció de Ciències Agroalimentàries de l'Institut d'Estudis Ilerdencs (IEI) i tenia ganes que quedés constància del que vaig viure quan tenia 16 anys, quan hi va haver l'esclat de la fruita a Lleida. És història i també és un reconeixement a tota una generació. Em motivava fer-ho tant pel que vaig viure com professionalment, ja que sóc catedràtica del departament de Hortofructicultura, Botànica i Jardineria de la UdL. Crec que des de la universitat caldria considerar una mica més la fructicultura.

El documental té un punt reivindicatiu, doncs?

Sí, tot i que el veig ara, no n'era conscient. És veritat que la universitat hauria pogut tenir més en compte i donar més suport a la fructicultura quan es va crear Agrònoms. Es dedicaven, sobretot a estudiar i investigar en el camp dels cereals. I amb el temps no ha canviat gaire. Som una terra de fruita, venem "la fruita de Lleida" i a la Universitat de Lleida no hi ha cap catedràtic de fructicultura ni cap màster.

Quin suport tenen els pagesos? I qui promou l'estudi i millora del camp?

L'IRTA. L'any 1985, es va crear un grup de recerca sobre el procés que havia de seguir la fruita a la postcollita, coincidint amb la necessitat d'emmagatzemar les grans produccions de fruita, amb les cambres frigorífiques. Es va fer el Fruitcentre per acollir la recerca. En principi, havia de ser un treball conjunt entre UdL i IRTA però a poc a poc la universitat s'ha anat desvinculant, és una pena. És l'IRTA qui treballa sobre el terreny i té plantacions experimentals.

Què recorda de quan era petita?

Doncs a Lleida tothom parlava de fruita. Anaves al dentista i sortia a la conversa del temps que feia i de quantes peres o pomes es colliren aquella temporada. El farmacèutic tenia fruita i els advocats també. La fruita era de tots. El meu pare, que era metge, va ser dels que van plantar cinc hectàrees a l'Horta de Lleida. Ell sempre deia que aquells arbres van pagar la carrera als seus fills. A mi, per exemple.

Era com avui tenir un celler?

Potser es podria dir que sí. La fruita era una oportunitat de fer diners i se'n feien. Al documental hi ha testimonis que expliquen, per exemple, que hi havia famílies que compraven coses que no sabien ni on posar. Es compraven cotxes nous i reformaven les cases. N'hi havia que no sabia què fer amb tants diners.

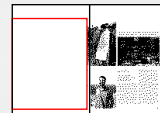
Cap a on creu que va ara el camp?

Depèn amb qui parlis. Els que han viscut l'època gloriosa de la fruita són ara pessimistes. Si parles amb majoristes amb grans infraestructures i finques, seran positius. És difícil que hi hagi un punt d'inflexió tan important com el que hi va haver a Lleida entre els 50 i els 60.

El documental es titula 'L'esclat de la fruita a Lleida: Vivències'. Es pot deduir d'aquest títol que hi haurà nous capítols?

Acaba als anys 70 amb la formació de cooperatives. N'hi pot haver més però no sé si el promourem els mateixos [somriu]. La porta està oberta. A l'arxiu de l'IEI hi ha més de 30 hores d'entrevistes als protagonistes de l'època, alguns ja morts, cosa que suposa un document molt valuós i aprofitable.

REPORTATGE

FORMACIÓ. La Diputació promovia cursos de formació.

va apreciar: "Això no matarà res. No té mal gust". Tot ha canviat ara que està tot estudiat i professionalitzat, del que eren aquells primers anys en què els arbres es plantaven amb un tronc prou llarg com perquè poguessin passar pel reng la mula i el carro. Quan van aparèixer els tractors, la Diputació va donar resposta a les necessitats formatives dels pagesos que havien passat del cereal, que amb prou feines donava un ral, a la fruita, que amb una campanya es compraven la casa i amb una altra estrenaven cotxe. Al principi, aquella fruita es venia en cabassos de 50 quilos al mercat, que estava a la plaça Sant Joan, traspassat després a l'Auditori i a la Llotja. Pobles com Torres de Segre van arribar a tenir el seu propi mercat fins al qual es traslladaven compradors murcians que gairebé agafaven la fruita de l'arbre i se l'emportaven per a la seva indústria conservera. La internacionalització de la fruita, i també el reconeixement internacional de Lleida com a potència fructícola, va començar amb la primera avioneta que exportà pera llimonera des d'Alfés a Alemanya, en el que va ser una autèntica operació de màrqueting a l'època. És amb aquest esclat que naix el gran aparador internacional com és la Fira de Sant Miquel i la Diputació impulsa un centre de formació que assumeix després la UdL. Si els queden ganes de més, estiguin atents a properes projeccions a l'IEI.

Francesc Xavier Miarnau
Fructicultor de Torres de Segre

"El futur de la fruita passa per establir preus de referència"

El Francesc Xavier Miarnau és fill d'un dels impulsors de l'esclat de la fruita a Lleida. El seu pare, de qui va heretar l'estima pel camp a més del nom, regentava el Cafè d'Esquerres del poble, Torres de Segre, i quan va acabar la guerra no l'hi van tornar a deixar obrir. Així que va es va buscar un altre *modus vivendi*. "Durant la guerra havia dirigit les plantacions de tabac que tenia la central tabacalera que abastia les tropes aquí la zona, així que quan va buscar una alternativa d'ingressos a casa, va decidir-se per seguir al camp. Era un home amb la ment molt oberta i tenia coneixements tècnics, així que va començar a plantar fruiters, presseguers, pereres i pomeres. Aleshores, als anys 40 i 50, els plantaven amb suficient distància com per poder seguir cultivant a sota tabac, mongetes o cotó. És prou conegut l'estraperlo que hi havia i que permetia subsistir a moltes famílies. Els referents del meu pare i

de la resta d'iniciadors de la fructicultura, eren els del Prat de Llobregat, que venien a Lleida a esporgar aquells primers arbres", explica el Francesc Xavier, que lamenta que entre tots, govern de la Generalitat inclòs, s'estigui deixant perdre el sector, d'alguna manera. "Al principi, hi havia els mercats diaris on es venia la fruita. Era el fructicultor qui posava el preu, segons les despeses de producció es posava un preu o un altre, com és lògic. El preu de la fruita tenia un referent i s'establia al mercat. A Lleida hi havia el de l'Auditori o, després, al mercat dels Pagesos de Pardinyes, on ara hi ha la Llotja. Al tancar-se el fructicultor va deixar de tenir veu a l'hora de posar preu a la fruita que produeix. També van desaparèixer els preus de referència. Ara se sap quan la cooperativa amb què treballes et liquida la fruita que li has donat durant tot l'any". Així, Miarnau explica la principal problemàtica amb la qual es troba el sector a Lleida, que ell, i molts com ells, veuen amenaçats pels grans latifundis que es preparen a les terres de Lleida. "El govern tampoc està molt per la feina de mantenir un sector que proporciona riquesa al territori. Ja que és arrelament i és feina, la fruita porta molta mà d'obra al darrere. En canvi, l'ametlla, que sembla que és el nou cultiu estrella al qual s'estan passant molts agricultors per tal de guanyar-se dignament la vida, es pot produir per menys de la meitat d'inversió que la fruita i també amb menys mà d'obra".

REPORTATGE

El impulsors de la fructicultura viatjaven a França i a Itàlia per importar les seves tècniques de producció

Ramon Vidal

Agricultor de Sunyer

“Els nous regadius poden portar un nou esclat de la fruita”

El Ramon Vidal és jove (23 anys), agrònom format a la UdL on tot just enguany acabarà el Master d'Enginyeria Agronòmica, i agricultor de Sunyer. Sempre havia tingut relació amb els fruiters i des de fa tres anys s'encarrega, juntament amb el seu padri, de gestionar les 50 hectàrees que tenen plantades de fruita de pinyol i pera. El Ramon representa la generació de joves preparats que volen impulsar la fructicultura a les comarques de Lleida, un sector que, per contra, hi ha d'altres que consideren que va de capa caiguda. “Està clar que ser joves ajuda en l'actitud en el treball i la visió de futur. Som joves i tenim temps per equivocar-nos”, resumeix el Ramon quan li preguntem sobre com veu el futur de la fruita a Lleida. “Tot ha canviat. Abans amb poca extensió en tenies prou per fer diners. Ara et calen grans extensions de fruita per poder cobrir despeses i guanyar-te la vida. Davant dels latifundis que estan apa-

reixent, jo crec que el millor que podem fer la resta és diferenciar-nos per la qualitat del nostre producte i pel procés de producció. Està clar que el sector evoluciona i ho ha de fer i hem d'estar atents per poder produir els canvis i ser ràpids per reprendre nous camins quan no funcionen els que havíem emprats”. En aquest sentit, el Ramon explica que ha arribat el moment de reduir la plantació de préssecs, un cop Europa ja està abastida i, de moment, creuar l'Atlàntic no és una possibilitat viable. “Ja hi ha agricultors que planten nous cultius i cal diversificar”, remarca. L'actitud del Ramon és la d'un emprenedor amb il·lusió del qui té clar el que li agrada i posa tots els mitjans per poder-s'hi dedicar.

Explica que va veure el documental produït per l'IEI sobre l'esclat de la fruita a Lleida i es va identificar amb aquells primers fructicultors que consideraven el sector com una oportunitat. La van aprofitar i la seva empenta i treball van canviar la vida de moltes famílies i el territori, dotant-lo de riquesa en el sentit més ampli de la paraula. “Aquí a Sunyer i a moltes de les localitats beneficiades pels nous regadius com el canal Segarra-Garrigues tenim oportunitats que abans no teníem, i això pot portar un nou esclat de la fruita. Jo ho sento així perquè ara podem fer coses que no podíem abans del 2009, quan van arribar els regadius. Sigui fruita o nous cultius, ja que a Alfés hi ha qui planta ametllers, que rendeixen molt més amb reg, és clar”.